

Europejski Rzecznik
Praw Obywatelskich

*Tłumaczenie tej strony zostało wygenerowane za pomocą tłumaczenia maszynowego [Link].
Tłumaczenia maszynowe mogą zawierać błędy potencjalnie zmniejszające zrozumiałość i
dokładność; Rzecznik Praw Obywatelskich nie ponosi odpowiedzialności za jakiegokolwiek
rozbieżności. Aby uzyskać najbardziej wiarygodne informacje i pewność prawną, należy
zapoznać się z następującymi informacjami wersja źródłowa na angielski, do której odnośnik
znajduje się powyżej. Więcej informacji można znaleźć w naszej [polityce językowej i
tłumaczeniowej](#) [Link].*

Decyzja w sprawie dochodzenia z własnej inicjatywy w sprawie tego, w jaki sposób Komisja Europejska monitoruje unijne fundusze strukturalne i inwestycyjne w celu zapewnienia ich wykorzystania do promowania prawa osób niepełnosprawnych do samodzielnego życia i włączenia społecznego w społeczności (OI/2/2021/MHZ)

Decyzja

Sprawa OI/2/2021/MHZ - **Otwarta** 03/02/2021 - **Decyzja z** 27/04/2022 - **Instytucja, której sprawa dotyczy** Komisja Europejska (Dalsze prowadzenie postępowania uznano za nieuzasadnione) |

Dochodzenie dotyczyło tego, w jaki sposób Komisja Europejska monitoruje, czy państwa członkowskie wykorzystują unijne fundusze strukturalne i inwestycyjne (ESI) do promowania prawa osób niepełnosprawnych i osób starszych do samodzielnego życia i włączenia społecznego w społeczności (deinstytucjonalizacja) oraz czy Komisja stosuje sankcje, jeśli nie.

W toku dochodzenia Rzecznik otrzymał uwagi od krajowych rzeczników praw obywatelskich i organizacji społeczeństwa obywatelskiego.

Rzecznik Praw Obywatelskich stwierdził, że Komisja może udzielić jaśniejszych wskazówek dotyczących potrzeby promowania deinstytucjonalizacji w kontekście wykorzystania europejskich funduszy strukturalnych i inwestycyjnych. Stwierdziła również, że Komisja może podjąć kroki w celu poprawy monitorowania działań finansowanych w ramach europejskich funduszy strukturalnych i inwestycyjnych oraz że powinna przyjąć bardziej proaktywne podejście do egzekwowania przepisów, zwłaszcza w przypadku obaw, że działania finansowane w ramach europejskich funduszy strukturalnych i inwestycyjnych są sprzeczne z obowiązkiem promowania deinstytucjonalizacji. Rzecznik wskazał również na potrzebę zachowania szczególnej czujności w odniesieniu do funduszy wdrażanych w ramach

Instrumentu na rzecz Odbudowy i Zwiększania Odporności.

Rzecznik zakończył dochodzenie, przedstawiając dziesięć sugestii mających na celu poprawę wytycznych wydanych przez Komisję i procesu monitorowania. Podkreśliła, że Komisja musi działać szybko, biorąc pod uwagę dodatkowe programy finansowania utworzone w odpowiedzi na pandemię COVID-19, a także niedawne zmiany obowiązujących przepisów.

Rzecznik rozważy powrót do tej kwestii w przyszłości, aby ocenić postępy.

Kontekst dochodzenia z inicjatywy własnej

1. UE jest stroną Konwencji ONZ o prawach osób niepełnosprawnych, której postanowienia stanowią obecnie integralną część prawa UE [1] . Art. 19 Konwencji o prawach osób niepełnosprawnych stanowi, że strony konwencji „*uznają równe prawo wszystkich osób niepełnosprawnych do życia we wspólnocie, z wyborami równymi innym, oraz podejmują skuteczne i odpowiednie środki w celu ułatwienia osobom niepełnosprawnym pełnego korzystania z tego prawa oraz ich pełnego włączenia i uczestnictwa we Wspólnocie*” . UE uznała niezależne życie i prawo do włączenia społecznego za kompetencje UE [2] .

2. „Deinstytucjonalizacja” [3] jest celem szczegółowym Konwencji o prawach osób niepełnosprawnych. Komitet ONZ ds. Praw Osób Niepełnosprawnych [4] stwierdził, że ciągle inwestycje w opiekę instytucjonalną utrudniają pełną realizację prawa do samodzielnego życia i włączenia do społeczności. [5] Komitet ONZ zalecił, aby „UE opracowała podejście służące ukierunkowaniu i wspieraniu deinstytucjonalizacji oraz wzmocnieniu monitorowania wykorzystania europejskich funduszy strukturalnych i inwestycyjnych w celu zapewnienia, że będą one ściśle wykorzystywane do rozwoju usług wsparcia dla osób niepełnosprawnych w społecznościach lokalnych, a nie do ponownego rozwoju lub rozbudowy instytucji” . Komitet zalecił również, aby UE „zawiesiła, wycofała i odzyskała płatności w przypadku naruszenia obowiązku poszanowania praw podstawowych” [6] .

3. „Rozporządzenia w sprawie wspólnych przepisów” [7] [8] określają zasady regulujące europejskie fundusze strukturalne i inwestycyjne („fundusze ESI”). Stwierdzają, że europejskie fundusze strukturalne i inwestycyjne powinny być wdrażane w sposób wspierający przejście od opieki instytucjonalnej do opieki rodzinnej i środowiskowej [9] .

4. W poprzednich dochodzeniach prowadzonych w oparciu o skargi Europejski Rzecznik Praw Obywatelskich starał się zbadać, w jaki sposób jest to konsekwentnie stosowane. [10] Organizacje społeczeństwa obywatelskiego nadal wyrażają obawy dotyczące wykorzystania funduszy UE na budowę instytucjonalnej placówki opiekuńczej dla osób niepełnosprawnych [11]

5. Pandemia COVID-19 ponownie skoncentrowała się na sytuacji osób przebywających w placówkach opiekuńczych z dowodami, że podjęto niewystarczające działania w celu ochrony

osób objętych opieką instytucjonalną. W maju 2020 r. specjalny sprawozdawca ONZ ds. praw osób niepełnosprawnych oraz specjalny sprawozdawca ONZ ds. prawa do adekwatnego mieszkania zwrócili się do Komisji Europejskiej o wyrażenie obaw dotyczących zgodności niektórych projektów finansowanych przez UE z art. 19 Konwencji ONZ o prawach osób niepełnosprawnych. [12] W szczególności stwierdzili: „*Poprzez dalsze udzielanie wsparcia finansowego projektom, które promują i umacniają instytucjonalizację osób niepełnosprawnych, Komisja Europejska popiera, legitymizuje i aktywnie przyczynia się do kontynuacji medycznego modelu niepełnosprawności, podważając w ten sposób postępy osiągnięte dzięki przyjęciu Konwencji o prawach osób niepełnosprawnych, i zachęca państwa do utrzymania przestarzałych, nieskutecznych i dyskryminujących ram naruszających prawa osób niepełnosprawnych.*”

Dochodzenie

6. Rzecznik wszczęła dochodzenie z własnej inicjatywy w celu zbadania, w jaki sposób Komisja monitoruje, czy państwa członkowskie wykorzystują unijne fundusze strukturalne i inwestycyjne (ESI) do promowania prawa do niezależnego życia osób niepełnosprawnych oraz czy Komisja nakłada sankcje, jeśli nie.

7. W toku dochodzenia Rzecznik otrzymał odpowiedź Komisji na konkretne pytania Rzecznika. Rzecznik zwrócił się do organizacji społeczeństwa obywatelskiego o uwagi dotyczące odpowiedzi Komisji [13] .

8. Rzecznik Praw Obywatelskich zwrócił się również do członków Europejskiej Sieci Rzeczników Praw Obywatelskich (ENO) o informacje na temat sposobu, w jaki prawo do samodzielnego życia jest wdrażane w ich państwie członkowskim, w oparciu o skargi, które rozpatrzyli, lub informacje, na które zwrócono im uwagę. Rzecznik Praw Obywatelskich zapytał ich również, czy uważają za wykonalne i pożądane uczestnictwo w krajowych „komitetach monitorujących”, które zbadałyby wyniki programów finansowanych przez UE zgodnie z Kartą praw podstawowych UE i Konwencją ONZ o prawach osób niepełnosprawnych. [14] Odpowiedziało na to trzynastu krajowych rzeczników praw obywatelskich. [15]

Monitoring

Pytania Rzecznika Praw Obywatelskich do Komisji

9. Rzecznik Praw Obywatelskich przedstawił Komisji szczegółowe pytania, zadając następujące pytania:

a) Czy Komisja zamierza zwiększyć swoją rolę w monitorowaniu wykorzystania europejskich funduszy strukturalnych i inwestycyjnych do promowania deinstytucjonalizacji?

B) Czy Komisja przewiduje jakiekolwiek zmiany lub ulepszenia dotyczące tej kwestii w praktycznych wytycznych dla swoich pracowników i organów krajowych dotyczących postępowania z projektami finansowanymi przez UE?

(C) Czy Komisja przewiduje dodatkowe środki lub finansowanie w celu aktywnego promowania deinstytucjonalizacji w oparciu o ostre problemy zidentyfikowane w kontekście pandemii COVID-19?

D) Czy Komisja zamierza stosować szczególne wymogi w odniesieniu do programów finansowania mających na celu promowanie deinstytucjonalizacji?

10. Rzecznik zwrócił się również do Komisji o podzielenie się z nią odpowiedzią na pismo skierowane wspólnie do Komisji przez specjalnego sprawozdawcy ONZ ds. praw osób niepełnosprawnych i specjalnego sprawozdawcy ONZ ds. prawa do odpowiedniego mieszkalnictwa.

Odpowiedź Komisji

11. W okresie finansowania na lata 2021–2027 Komisja będzie nadal zatwierdzać programy krajowe i będzie je regularnie monitorować i kontrolować w celu zapewnienia zgodności poszczególnych projektów z uzgodnionymi priorytetami, przepisami wykonawczymi i zasadą należytego zarządzania finansami w odniesieniu do budżetu UE. Organy krajowe ponoszą jednak główną odpowiedzialność i mają swobodę decyzyjną przy wyborze i monitorowaniu poszczególnych projektów do finansowania, zgodnie z Kartą UE i rozporządzeniem w sprawie wspólnych przepisów.

12. Komisja stwierdziła, że chociaż wykorzystanie europejskich funduszy strukturalnych i inwestycyjnych na obiekty mieszkalne nie jest definitywnie zabronione, państwa członkowskie są zobowiązane do poczynienia postępów w promowaniu niezależnych warunków życia i deinstytucjonalizacji. W wytycznych Komisji dla państw członkowskich dotyczących wykorzystania europejskich funduszy strukturalnych i inwestycyjnych na lata 2014–2020 stwierdzono, że nie można przyznać żadnych środków na budowę lub renowację ośrodków opieki mieszkaniowej, niezależnie od ich wielkości. Jednak w kilku przypadkach państwa członkowskie ubiegały się o finansowanie placówek opieki w gospodarstwie domowym, argumentując, że jest to część procesu mającego na celu zapewnienie deinstytucjonalizacji i samodzielnego życia. Twierdzili oni, że proces ten wymaga rozwoju zindywidualizowanych usług, planowanego zamknięcia długoterminowych instytucji mieszkaniowych oraz udostępnienia usług ogólnych osobom niepełnosprawnym.

13. Zdaniem Komisji należy wyraźnie priorytetowo traktować Europejski Fundusz Społeczny Plus (EFS+) w celu wspierania świadczenia usług lokalnych i rodzinnych. Jako dodatkowy krok w tym procesie można było przeznaczyć środki finansowe w ramach Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego (EFRR) na rozwój infrastruktury mający na celu zapewnienie niezależnego życia.

14. W okresie programowania 2021–2027 promowanie deinstytucjonalizacji pozostaje priorytetem europejskich funduszy strukturalnych i inwestycyjnych. Komisja zamierza wydać wytyczne dla państw członkowskich dotyczące promowania niezależnego życia i włączenia społecznego we wspólnocie.

15. Komisja opisała warunki wstępne wdrażania europejskich funduszy strukturalnych i inwestycyjnych. W odniesieniu do okresu programowania 2014–2020 nazywano je „warunkami ex ante”. W odniesieniu do okresu finansowania na lata 2021–2027 nazywa się je „warunkami ułatwiającymi”, w dwóch różnych kategoriach: warunki horyzontalne, mające zastosowanie do wszystkich funduszy UE, oraz warunki tematyczne, które są istotne dla przejścia z opieki instytucjonalnej na opiekę lokalną [16].

16. Monitorowanie przez Komisję obejmuje ocenę, czy warunki te są spełnione przez państwa członkowskie. Zamierza opracować moduł szkoleniowy i zapewnić pomoc techniczną w celu zapewnienia wdrożenia warunków. Komisja będzie monitorować realizację programów poprzez posiedzenia komitetów monitorujących, roczne sprawozdania z realizacji, roczne posiedzenia przeglądowe i spotkania techniczne. Komisja wykorzystuje również dodatkowe zasoby w zakresie monitorowania, takie jak eksperci zewnętrzni, seminaria edukacyjne i sesje szkoleniowe dla własnych „funkcjonariuszy”, którzy realizują programy finansowania w państwach członkowskich.

17. Komisja stwierdziła, że komitety monitorujące powinny obejmować organy ds. praw podstawowych, takie jak krajowe instytucje zajmujące się prawami człowieka, które mogłyby odegrać rolę w zapewnieniu, aby programy finansowane przez UE były projektowane i wdrażane zgodnie z Kartą. Odpowiednie zainteresowane strony, takie jak organizacje reprezentujące osoby niepełnosprawne, powinny być zaangażowane w opracowywanie i wdrażanie programów, a ich wiedza fachowa i wkład powinny być w pełni wykorzystywane.

18. Jeżeli chodzi o wpływ pandemii COVID-19 na decyzje w sprawie finansowania, Komisja stwierdziła, że inicjatywy inwestycyjne w odpowiedzi na koronawirusa [17] obejmowały wsparcie dla operacji mających na celu ograniczenie rozprzestrzeniania się wirusa w ośrodkach opieki domowej i promowanie rozwoju opieki domowej i usług opartych na społecznościach lokalnych. W ramach pomocy na rzecz odbudowy na rzecz spójności i terytoriów Europy (REACT-EU) zapewniono dodatkowe zasoby w ramach EFS+ i EFRR na zakup sprzętu ochronnego dla pracowników opiekuńczych, a także na rozszerzoną opiekę zdrowotną i usługi opieki społecznej.

19. W swojej odpowiedzi dla specjalnych sprawozdawców ONZ Komisja stwierdziła, że promowanie przejścia od usług instytucjonalnych do usług lokalnych może w niektórych przypadkach wymagać rozwiązań przejściowych mających na celu zapewnienie zdrowych i bezpiecznych warunków życia. Podkreśliła, że jej celem jest zapewnienie, aby nie naruszało to ogólnego celu art. 19 Konwencji o prawach osób niepełnosprawnych.

20. W odpowiedzi na pytanie sprawozdawców ONZ dotyczące wykorzystania europejskich

funduszy strukturalnych i inwestycyjnych w celu zastąpienia dużych instytucji mniejszymi instytucjami dla osób niepełnosprawnych Komisja stwierdziła, że wybór projektów, które mają wesprzeć, należy do kompetencji państw członkowskich, ale muszą one spełniać warunki wstępne.

Ocena Rzecznika Praw Obywatelskich

21. W ocenie Rzecznika uwzględniono odpowiedzi krajowych rzeczników praw obywatelskich i organizacji społeczeństwa obywatelskiego, z którymi przeprowadzono konsultacje w ramach dochodzenia, które można znaleźć w załączniku.

22. Rozporządzenie w sprawie wspólnych przepisów stanowi, że chociaż państwa członkowskie są odpowiedzialne za przygotowanie programów operacyjnych [18] i umów o partnerstwie [19], a także za realizację programów zgodnie z obowiązującym prawem krajowym i unijnym [20], Komisja jest odpowiedzialna za monitorowanie, czy europejskie fundusze strukturalne i inwestycyjne są wykorzystywane zgodnie z celami i standardami określonymi w rozporządzeniu.

23. Monitorując europejskie fundusze strukturalne i inwestycyjne, Komisja powinna ocenić, czy państwa członkowskie stosują się do wytycznych określonych w wytycznych. W swojej *strategii na rzecz praw osób niepełnosprawnych na lata 2021–30* [21] Komisja ogłosiła, że w 2023 r. przyjmie wytyczne *zalecające państwom członkowskim poprawę niezależnego życia i włączenia społecznego w społeczność*. Niezwykle ważne jest, aby Komisja sporządziła te wytyczne w porozumieniu z organizacjami reprezentującymi osoby niepełnosprawne.

24. Ponadto Rzecznik jest zdania, że Komisja powinna zapewnić swoim pracownikom zaktualizowane i jednoznaczne wytyczne, aby umożliwić im ścisłe monitorowanie, czy wykorzystanie funduszy UE przez państwa członkowskie jest zgodne z art. 19 Konwencji o prawach osób niepełnosprawnych. Jedyne publicznie dostępne wytyczne dla pracowników Komisji dotyczące deinstytucjonalizacji pochodzą z 2014 r. [22]. Nie zawiera on listy kontrolnej elementów, które urzędnicy Komisji powinni wziąć pod uwagę przy ocenie dokumentów krajowych. Wytyczne mają charakter opisowy i skorzystałyby na tym, aby stały się bardziej praktyczne. [23]

25. Wydanie nowych wytycznych państwom członkowskim i pracownikom Komisji jest kwestią priorytetową, biorąc pod uwagę zmiany w nowym rozporządzeniu w sprawie wspólnych przepisów i dodatkowe programy finansowania utworzone w odpowiedzi na pandemię COVID-19. Po ich przyjęciu należy je publikować w internecie, aby ułatwić kontrolę publiczną.

Wytyczne dla państw członkowskich

26. Komisja zatwierdza umowy o partnerstwie, a następnie programy wdrażające powiązane fundusze [24]. W odniesieniu do okresu finansowania 2014–2020 [25] zatwierdzenie było

uzależnione od istnienia zdolności administracyjnych w zakresie wdrażania i stosowania Konwencji o prawach osób niepełnosprawnych [26] oraz istnienia strategicznych ram polityki na rzecz ograniczania ubóstwa, w tym środków wspierających przejście od opieki instytucjonalnej do opieki środowiskowej [27] .

27. Programy krajowe [28] nie zawsze wyraźnie potwierdzają istnienie konkretnej krajowej strategii dotyczącej deinstytucjonalizacji. Komisja powinna dążyć do rozwiązania tego problemu w bieżącym okresie programowania 2021–2027 [29] , na przykład zwracając się do państw członkowskich o dostarczenie jasnych informacji na temat ich strategii deinstytucjonalizacji.

28. W odniesieniu do okresu programowania 2021–2027 Komisja jest zobowiązana do sprawdzenia, czy programy krajowe spełniają warunki podstawowe. [30]

29. Jeżeli chodzi o przestrzeganie warunków horyzontalnych, Rzecznik zauważa, że Komisja wydała już wytyczne, w tym listę kontrolną dotyczącą zgodności z Kartą praw podstawowych przy korzystaniu z europejskich funduszy strukturalnych i inwestycyjnych [31] . Stało się to w odpowiedzi na poprzednie dochodzenie Rzecznika Praw Obywatelskich [32] .

30. W odniesieniu do dwóch warunków tematycznych istotnych dla deinstytucjonalizacji [33] kryteria spełnienia tych dwóch warunków są ogólne. Przyszłe wytyczne dla państw członkowskich powinny dążyć do rozwiązania tego problemu, na przykład przedstawiając przykłady możliwych środków, które mogłyby wspierać deinstytucjonalizację i przejście na opiekę rodzinną i wspólnotową. Organizacje reprezentujące osoby niepełnosprawne powinny być w tej sprawie konsultowane i proszone o zaproponowanie możliwych cech takich środków.

31. Rzecznik zachęca również Komisję do zadbania o to, by państwa członkowskie zapewniły wykorzystanie przez nie środków w ramach Instrumentu na rzecz Odbudowy i Zwiększania Odporności również na rzecz deinstytucjonalizacji.

Wytyczne dla pracowników Komisji

32. W swojej *strategii na rzecz praw osób niepełnosprawnych na lata 2021–30* Komisja stwierdziła, że w poprzednim okresie programowania wykluczono wykorzystanie europejskich funduszy strukturalnych i inwestycyjnych na budowę lub renowację długoterminowych instytucji mieszkaniowych. Komisja przyznaje jednak, że w praktyce akceptuje wykorzystanie europejskich funduszy strukturalnych i inwestycyjnych dla instytucji, jeżeli państwa członkowskie mogą wykazać, że finansowanie jest częścią „procesu deinstytucjonalizacji”. [34]

33. Istnieje ryzyko, że będzie to problematyczne, jeśli jest to sprzeczne z jasnymi oświadczeniami i zaleceniami Komitetu ONZ do spraw Praw Osób Niepełnosprawnych. W wytycznych dla swoich pracowników Komisja musiałaby zatem bardzo jasno określić, co pociąga za sobą taki proces [35] , określając wskaźniki dotyczące sposobu jego zdefiniowania. Ponadto Komisja powinna sprawdzić, czy proces jest przejrzysty, tak aby podlegał kontroli publicznej. Wytyczne powinny jasno wyjaśniać, że wszelkie wyjątki od zakazu instytucji

finansujących powinny być interpretowane wąsko i odzwierciedlać komentarz Komitetu ONZ, że nie należy tworzyć nowych „*instytucji długoterminowych*” oraz że starsze „*instytucje opieki długoterminowej*” nie powinny być odnawiane poza „*najpilniejszymi środkami niezbędnymi do zapewnienia bezpieczeństwa fizycznego mieszkańców*” [36] .

Narzędzia monitorowania

34. Postępy poczynione w ramach programów krajowych można oceniać tylko wtedy, gdy Komisja otrzyma istotne i terminowe informacje na temat ich wyników. Chociaż Komisja musi opierać się na informacjach przekazanych przez organy krajowe, powinna również w większym stopniu uwzględniać niezależne źródła informacji. W tym celu Komisja powinna systematycznie wykorzystywać sprawozdania krajowych i regionalnych rzeczników praw obywatelskich, z których wielu jest również częścią ram monitorowania Konwencji o prawach osób niepełnosprawnych [37] . Komisja mogłaby również skontaktować się z nimi bezpośrednio w sprawie konkretnych kwestii, aby wzbogacić swoją ocenę.

35. Komisja podkreśliła znaczenie krajowych komitetów monitorujących. [38] Ponieważ informacje zawarte w programach krajowych są ogólne, Komisja może potrzebować informacji na temat zaproszeń do składania wniosków, aby móc ocenić zgodność z wymogiem, zgodnie z którym finansowane działania przyczyniają się do deinstytucjonalizacji. Komisje monitorujące omawiają i komentują wnioski. Są również zaangażowani w ustalanie metodologii i kryteriów stosowanych przy wyborze projektów.

36. Udział organizacji reprezentujących osoby niepełnosprawne w komitetach monitorujących mógłby odegrać kluczową rolę w tym procesie. Komisja powinna zatem wezwać państwa członkowskie do ułatwienia udziału przedstawicieli takich organizacji. Komisja powinna również zobowiązać państwa członkowskie do dopilnowania, aby decyzje komitetu monitorującego, w szczególności zalecenia dla organów krajowych dotyczące finansowania, były publikowane na stronach internetowych odpowiednich organów krajowych w dostępnym formacie. Komisja mogłaby również zachęcić państwa członkowskie do zapraszania krajowych rzeczników praw obywatelskich do udziału w komitetach monitorujących pełniących odpowiednią rolę (jako doradców lub członków).

Środki naprawcze i postępowania w sprawie uchybienia zobowiązaniom państwa członkowskiego

Pytania Rzecznika Praw Obywatelskich do Komisji

37. W 2020 r. Komisja otrzymała skargi w sprawie uchybienia zobowiązaniom państwa członkowskiego skierowane przeciwko Austrii i Polsce w związku z budową placówek opieki instytucjonalnej, które były współfinansowane z europejskich funduszy strukturalnych i inwestycyjnych [39] . Rzecznik zwrócił się do Komisji z pytaniem o status tych skarg w sprawie

uchybień zobowiązaniom państwa członkowskiego.

38. Rzecznik Praw Obywatelskich zapytał również, w jakich okolicznościach w ogóle Komisja rozważy wszczęcie przeciwko państwu członkowskiemu postępowania w sprawie uchybień zobowiązaniom państwa członkowskiego w odniesieniu do wykorzystania europejskich funduszy strukturalnych i inwestycyjnych.

39. Ponadto Rzecznik chciał wiedzieć, jakie środki są przewidziane w przypadku wykorzystania europejskich funduszy strukturalnych i inwestycyjnych w sprzeczności z wymogami określonymi w Konwencji o prawach osób niepełnosprawnych.

Odpowiedź Komisji

40. Komisja stwierdziła, że skarga austriacka dotyczy ułatwień dla osób niepełnosprawnych współfinansowanych w ramach austriackiego programu rozwoju obszarów wiejskich, który był wspierany z EFRR w latach 2014–2020. Skarga Polski dotyczy ośmiu projektów współfinansowanych w ramach EFRR. Komisja jest w trakcie rozpatrywania obu skarg.

41. Komisja stwierdziła, że w przypadku naruszenia Karty lub Konwencji o prawach osób niepełnosprawnych w instytucjonalnym ośrodku opieki, który otrzymał wsparcie z europejskich funduszy strukturalnych i inwestycyjnych, oraz jeżeli naruszenie to było związane z finansowaną działalnością, a państwo członkowskie nie dążyło do skorygowania tego faktu, Komisja może zastosować „środki zarządzania finansowego” (przerwanie lub zawieszanie płatności lub korekta finansowa). Czyniąc to, Komisja bierze pod uwagę charakter, wagę i skutki finansowe naruszenia przy określaniu środków naprawczych, które należy zastosować, zgodnie z rozporządzeniem w sprawie wspólnych przepisów.

42. Jeżeli warunki podstawowe nie są spełnione, Komisja może podjąć decyzję o nie zwracaniu odpowiednich wydatków.

Ocena Rzecznika Praw Obywatelskich

43. W ocenie Rzecznika uwzględniono odpowiedzi krajowych rzeczników praw obywatelskich i organizacji społeczeństwa obywatelskiego, z którymi przeprowadzono konsultacje w ramach dochodzenia, które można znaleźć w załączniku.

44. Konwencja o prawach osób niepełnosprawnych [40] i Karta praw podstawowych Unii Europejskiej [41] zakazują dyskryminacji ze względu na niepełnosprawność. Konwencja ustanawia prawo do samodzielnego życia. [42] Karta określa prawo osób niepełnosprawnych do korzystania ze środków zapewniających niezależność. [43] Rozporządzenie w sprawie wspólnych przepisów stanowi, że państwa członkowskie i Komisja powinny zapewnić poszanowanie prawa UE [44], w tym zgodność z Kartą i Konwencją o prawach osób niepełnosprawnych [45], przy wdrażaniu europejskich funduszy strukturalnych i inwestycyjnych.

45. W 2021 r. Komitet ONZ wyraził zaniepokojenie sposobem wykorzystania funduszy UE w kilku państwach członkowskich UE i wydał zalecenia mające na celu zapewnienie wykorzystania środków zgodnie z art. 19 Konwencji o prawach osób niepełnosprawnych. [46] Rzecznik Praw Obywatelskich nie wie jednak, że Komisja formalnie wszczęła postępowanie w sprawie uchybienia zobowiązaniom państwa członkowskiego w związku z wykorzystaniem europejskich funduszy strukturalnych i inwestycyjnych na działania niezgodne z Konwencją o prawach osób niepełnosprawnych ani że podjęła decyzję o zawieszeniu płatności okresowych na podstawie uzasadnionej opinii wydanej przez Komisję zgodnie z art. 258 TFUE. [47]

46. Komisja wyjaśniła, że formalnie wszczyna postępowanie w sprawie uchybienia zobowiązaniom państwa członkowskiego jedynie w ostateczności, w przypadku gdy nie można osiągnąć porozumienia z państwem członkowskim podejrzanym o nieprzestrzeganie prawa UE. [48] W tym celu podkreśliła rolę sądów krajowych w egzekwowaniu prawa UE, w tym poprzez skierowanie spraw do Trybunału Sprawiedliwości UE [49] .

47. W kontekście poprzedniego dochodzenia [50] Rzecznik podkreślił przydatność postępowań w sprawie uchybienia zobowiązaniom państwa członkowskiego w celu zapewnienia przestrzegania przez państwa członkowskie ich obowiązków w zakresie praw podstawowych oraz uniknięcia indywidualnych naruszeń praw podstawowych. Ma to szczególne znaczenie, biorąc pod uwagę sytuację, w której wiele osób z niepełnosprawnościami znajduje się w trudnej sytuacji, oraz wyzwania, jakie mogą napotkać przy prowadzeniu postępowań sądowych na szczeblu krajowym.

48. Rzecznik ubolewa, że wydaje się, że Komisja nie zastosowała się do tego podejścia, w szczególności w celu wykorzystania postępowań w sprawie uchybienia zobowiązaniom państwa członkowskiego jako narzędzia zapewniającego promowanie przez państwa członkowskie i nie hamujących postępów w zakresie deinstytucjonalizacji, a tym samym przestrzeganie Karty i Konwencji o prawach osób niepełnosprawnych w wykorzystywaniu funduszy UE.

49. W kontekście poprzedniego dochodzenia Rzecznika Praw Obywatelskich [51] okazało się, że Komisja prowadziła intensywny dialog z władzami węgierskimi na temat projektu finansowanego przez UE, który nie spełnił obowiązku wspierania deinstytucjonalizacji, po zgłoszeniu obaw przez Komitet ONZ [52] . Rzecznik uważa, że Komisja mogłaby przyjąć to podejście bardziej systematycznie.

50. Mimo że państwa członkowskie są odpowiedzialne za wybór i realizację projektów, które otrzymują fundusze ESI, Komisja ma obowiązek interweniować, jeżeli dowie się, że dany projekt nie jest zgodny z Konwencją o prawach osób niepełnosprawnych i rozporządzeniami w sprawie wspólnych przepisów, w szczególności w odniesieniu do obowiązku promowania deinstytucjonalizacji. W szczególności, jeżeli Komitet ONZ wyrazi obawy co do zgodności działań finansowanych przez UE z przepisami Konwencji o prawach osób niepełnosprawnych w sprawie deinstytucjonalizacji, Komisja powinna aktywnie poruszyć tę kwestię z danym państwem członkowskim i rozważyć nałożenie sankcji finansowych, jak przewidziano w rozporządzeniu w sprawie wspólnych przepisów [53] .

Wnioski

Na podstawie dochodzenia Rzecznik zamyka tę sprawę z następującym wnioskiem:

Dochodzenie **to jest zamknięte, ponieważ na tym etapie nie są uzasadnione żadne dalsze dochodzenia. Poniżej przedstawiono szereg sugestii dotyczących poprawy.**

Komisja Europejska, członkowie europejskiej sieci rzeczników praw obywatelskich oraz członkowie ram UE na mocy art. 33 ust. 2 Konwencji ONZ o prawach osób niepełnosprawnych zostaną poinformowani o tej decyzji .

Propozycje ulepszeń

Przewodnictwo

(i) Komisja powinna udzielać państwom członkowskim i swoim pracownikom jaśniejszych wskazówek dotyczących potrzeby promowania deinstytucjonalizacji w kontekście wykorzystania europejskich funduszy strukturalnych i inwestycyjnych, a także środków wdrażanych w ramach RRF. Wydanie nowych wytycznych jest kwestią priorytetową, biorąc pod uwagę zmiany w nowym rozporządzeniu w sprawie wspólnych przepisów i dodatkowe programy finansowania utworzone w odpowiedzi na pandemię COVID-19. Po ich przyjęciu wytyczne powinny zostać opublikowane w internecie, aby ułatwić kontrolę publiczną.

... do państw członkowskich

(II) W wytycznych przewidzianych na 2023 r. Komisja powinna przedstawić jasne i jednoznaczne informacje na temat potrzeby promowania deinstytucjonalizacji oraz sposobu, w jaki można to osiągnąć, zwłaszcza w kontekście tematycznych warunków podstawowych określonych w rozporządzeniu w sprawie wspólnych przepisów. Wytyczne powinny zawierać przykłady możliwych środków, które mogłyby przyczynić się do deinstytucjonalizacji i przejścia na opiekę rodzinną i wspólnotową.

(III) Opracowując niniejsze wytyczne, Komisja powinna zwracać się do organizacji reprezentujących osoby z niepełnosprawnościami o wkład.

(IV) Wytyczne powinny polecić państwom członkowskim:

a) włączają do swoich programów krajowych informacje o swoich strategiach dotyczących deinstytucjonalizacji;

B) dba o to, by „umowy o partnerstwie” i programy operacyjne przedkładane Komisji do

zatwierdzenia były wystarczająco szczegółowe, tak aby nie istniały w nich możliwości obejmujące tworzenie instytucji dla osób niepełnosprawnych i osób starszych;

C) zapewniają, aby działania finansowane przez nie w ramach Instrumentu na rzecz Odbudowy i Zwiększania Odporności przyczyniały się do promowania deinstytucjonalizacji;

D) dążyć do systematycznego włączania organizacji reprezentujących osoby niepełnosprawne do opracowywania, wyboru, wdrażania, monitorowania i oceny projektów objętych europejskimi funduszami strukturalnymi i inwestycyjnymi.

... dla pracowników Komisji

(V) Oceniając, czy krajowe strategie i plany są zgodne z Konwencją o prawach osób niepełnosprawnych oraz prawem i polityką UE („horyzontalne warunki podstawowe”) Komisja powinna:

a) jak najszybsze konsultacje z krajowymi instytucjami praw człowieka i organizacjami społeczeństwa obywatelskiego;

B) w miarę możliwości uwzględniały dochodzenia prowadzone przez krajowych rzeczników praw obywatelskich dotyczące tego, czy wykorzystanie funduszy UE jest zgodne z celem, jakim jest promowanie deinstytucjonalizacji;

C) priorytetowe traktowanie opinii dotyczących państw członkowskich Komitetu ONZ ds. Praw Osób Niepełnosprawnych.

(VI) Komisja powinna określić wskaźniki określające proces deinstytucjonalizacji, w tym potrzebę sprawdzenia, czy w państwach członkowskich istnieją procesy deinstytucjonalizacji i czy są one przejrzyste.

(VII) Wytyczne powinny jasno wyjaśniać, że wszelkie wyjątki od zakazu instytucji finansujących powinny być interpretowane wąsko i odzwierciedlać uwagę Komitetu ONZ, że nie należy tworzyć nowych „instytucji długoterminowych” oraz że starsze „instytucje opieki długoterminowej” nie powinny być odnawiane poza „najpilniejszymi środkami niezbędnymi do zapewnienia bezpieczeństwa fizycznego mieszkańców”.

Komitety monitorujące

(VIII) Komisja powinna zachęcać państwa członkowskie do ułatwiania uczestnictwa organizacji reprezentujących osoby niepełnosprawne w komitetach monitorujących. Komisja powinna również zachęcać państwa członkowskie do zapraszania krajowych rzeczników praw obywatelskich do udziału w pracach komitetów monitorujących w odpowiedniej roli (jako doradców lub członków).

(IX) Komisja powinna zobowiązać państwa członkowskie do zapewnienia, aby decyzje komitetu monitorującego, w szczególności zalecenia dla organów krajowych dotyczące finansowania, były publikowane na stronach internetowych odpowiednich organów krajowych w dostępnym formacie.

Egzekwowanie

(x) Komisja powinna przyjąć bardziej proaktywne podejście do egzekwowania przepisów, w tym w drodze postępowań w sprawie uchybienia zobowiązaniom państwa członkowskiego, w szczególności w przypadku obaw, że działania finansowane w ramach europejskich funduszy strukturalnych i inwestycyjnych są sprzeczne z obowiązkiem promowania deinstytucjonalizacji.

Emily O'Reilly Rzecznik Praw Obywatelskich

Strasburg, 27 kwietnia 2022 r.

ZAŁĄCZNIK I: Odpowiedzi rzeczników praw obywatelskich i organizacji społeczeństwa obywatelskiego w kontekście dochodzenia Rzecznika Praw Obywatelskich Monitoring

Odpowiedzi krajowych rzeczników praw obywatelskich

51. Niektórzy respondenci stwierdzili, że europejskie fundusze strukturalne i inwestycyjne zostały wykorzystane do sfinansowania przejścia z dużych na mniejsze instytucje i że spodziewają się, że fundusze będą nadal wykorzystywane do ulepszania istniejących instytucji lub tworzenia nowych instytucji.

52. Kilku respondentów uznało, że ich organy krajowe powinny opracować konkretną strategię deinstytucjonalizacji. [54] Mali dostawcy usług społecznych powinni mieć lepszy dostęp do europejskich funduszy strukturalnych i inwestycyjnych, aby pomóc w promowaniu deinstytucjonalizacji. [55] Organizacje reprezentujące osoby niepełnosprawne powinny być systematycznie uwzględniane w opracowywaniu, wyborze, wdrażaniu, monitorowaniu i ocenie projektów objętych europejskimi funduszami strukturalnymi i inwestycyjnymi.

53. W odniesieniu do ewentualnego udziału rzeczników praw obywatelskich w komitetach monitorujących respondenci, którzy popierali ten pomysł, podkreślili potrzebę dokonania przeglądu obecnej metodologii w celu zapewnienia skuteczności monitorowania. Jeżeli mandat rzecznika praw obywatelskich nie przewiduje udziału w komisjach, co wiąże się z dodatkowymi zasobami, należałoby wziąć to pod uwagę. [56] Większość respondentów stwierdziła, że monitorowanie funduszy nie wchodzi w zakres ich kompetencji, ale że mogą nadzorować

organy monitorujące. [57] Niektórzy zwrócili uwagę, że udział w komitetach monitorujących może utrudnić ich niezależność instytucjonalną.

Odpowiedzi organizacji społeczeństwa obywatelskiego

Wsparcie z europejskich funduszy strukturalnych i inwestycyjnych na rzecz przejścia na opiekę wspólnotową i rodzinną

54. Europejskie Forum Osób Niepełnosprawnych (EDF) stwierdziło, że warunek tematyczny dotyczący deinstytucjonalizacji jest różnie interpretowany w różnych państwach członkowskich. Wytyczne przewidziane przez Komisję powinny być bardzo jasne i ambitne oraz powinny być opracowywane przy udziale organizacji reprezentujących osoby niepełnosprawne.

55. Europejska Sieć na rzecz Niezależnego Życia (ENIL) stwierdziła, że warunki wstępne w okresie programowania 2014–2020 nie przeszkodziły inwestycjom w instytucje dla osób niepełnosprawnych. Ich zdaniem nie zmieni się to wraz z warunkami podstawowymi mającymi zastosowanie do okresu programowania 2021–2027, ponieważ:

(i) Komisja przyjęła stanowisko, zgodnie z którym dopuszczalne są inwestycje w długoterminowe placówki mieszkalne dla osób wymagających stałej opieki i nadzoru lekarskiego, o ile państwa członkowskie poczynią postępy w zapewnianiu niezależnego życia i deinstytucjonalizacji [58] .

(II) W swojej ocenie, czy państwa członkowskie spełniają warunki horyzontalne, Komisja opiera się na opiniach krajowych instytucji zarządzających i nie zwraca się o opinie krajowych instytucji praw człowieka i organizacji społeczeństwa obywatelskiego.

Monitorowanie przez Komisję

56. EFR stwierdził, że Komisja wydaje się być „przeciążona”. Istnieje również nadmierna zależność od lokalnych i krajowych organizacji społeczeństwa obywatelskiego w zakresie zgłaszania przypadków niewłaściwego wykorzystania funduszy. Organizacje te mają jednak ograniczone możliwości prowadzenia tak intensywnej pracy. Ponadto nie mogą łatwo uzyskać dostępu do informacji na temat działań przewidzianych dla funduszy UE, dlatego często mogą zgłaszać uwagi dopiero po rozpoczęciu budowy/remontu instytucji, co jest za późno.

57. ENIL stwierdził, że systemy monitorowania w państwach członkowskich i na szczeblu UE nie są wystarczająco solidne, aby zapobiec wykorzystywaniu europejskich funduszy strukturalnych i inwestycyjnych na projekty, które utrwalają wykluczenie społeczne i segregację osób niepełnosprawnych. Komisja powinna wziąć na siebie większą odpowiedzialność za dopilnowanie, by projekty wybrane przez państwa członkowskie do otrzymania europejskich funduszy strukturalnych i inwestycyjnych były zgodne z priorytetami, takimi jak deinstytucjonalizacja. Jednak „umowy o partnerstwie” i programy operacyjne przedkładane Komisji do zatwierdzenia są często wystarczająco niejasne, aby objąć tworzenie instytucji dla

osób niepełnosprawnych i osób starszych.

Rola społeczeństwa obywatelskiego w krajowych komitetach monitorujących

58. EFR stwierdził, że zaangażowanie organizacji społeczeństwa obywatelskiego w krajowe komitety monitorujące różni się w zależności od państwa członkowskiego. Organizacje ds. niepełnosprawności (krajowe rady ds. niepełnosprawności i organizacje lokalne) powinny być zaangażowane w wybór i monitorowanie działań finansowanych przez UE, w szczególności w odniesieniu do inwestycji mających na celu zapewnienie deinstytucjonalizacji.

59. ENIL uważa, że organizacje reprezentujące osoby niepełnosprawne nie są w wystarczającym stopniu zaangażowane w realizację, monitorowanie i ocenę projektów. Nie ma funduszy na zapewnienie wsparcia technicznego umożliwiającego ich uczestnictwo. Wiele małych organizacji nie ma wystarczających informacji o pracy komitetów monitorujących ani o tym, jak zostać członkami. Brakuje również przejrzystości w odniesieniu do inwestycji objętych europejskimi funduszami strukturalnymi i inwestycyjnymi, a informacje często nie są udostępniane w dostępnym formacie. Nawet jeśli organizacje społeczeństwa obywatelskiego wkładają znaczne wysiłki w udział w konsultacjach w tych sprawach, ich uwagi są często odrzucane bez wyjaśnienia.

60. Organizacje, które są członkami komitetów monitorujących, uważają, że posiedzenia odbywają się zbyt rzadko, obejmują zbyt wiele dziedzin i są bardzo techniczne. W związku z tym organizacje nie są w stanie omówić kwestii, które ich dotyczą. Spotkania często odbywają się zbyt późno, po tym, jak rozpoczęły się już potencjalnie problematyczne działania/projekty otrzymujące fundusze ESI.

Wpływ pandemii na deinstytucjonalizację

61. EFR stwierdził, że istnieje realne ryzyko, że nieproporcjonalne skutki zdrowotne w placówkach opieki instytucjonalnej w czasie pandemii spowodują, że państwa członkowskie będą dążyć do większych inwestycji w opiekę instytucjonalną, co poważnie osłabiłoby postępy w kierunku deinstytucjonalizacji. Chociaż EFR uznaje, że Komisja starała się sprzeciwić wnioskowi dotyczącym inwestycji w instytucje ujęte w niektórych krajowych planach odbudowy i zwiększania odporności, obawia się, że inwestycje te mogą być nadal realizowane. Biorąc pod uwagę większą elastyczność przyznaną państwom członkowskim w ramach Instrumentu na rzecz Odbudowy i Zwiększania Odporności w porównaniu z europejskimi funduszami strukturalnymi i inwestycyjnymi, EFR wzywa Komisję do „drastycznie” zintensyfikowania własnego monitorowania, a także do oferowania pomocy finansowej organizacjom społeczeństwa obywatelskiego, które mogłyby jej pomóc w monitorowaniu.

62. ENIL wyraziła zaniepokojenie, że środki w ramach Instrumentu na rzecz Odbudowy i Zwiększania Odporności zostaną wykorzystane do wzmocnienia opieki instytucjonalnej, w szczególności nad osobami starszymi. Te fundusze UE mogłyby zostać wykorzystane na przykład do zapewnienia izolacji lub fizycznego dystansu. ENIL znalazł w niektórych projektach krajowych planów odbudowy i zwiększania odporności dowody na planowane inwestycje w

instytucje w niektórych krajach.

63. ENIL wskazał również, że duże instytucje dla osób niepełnosprawnych (dla dzieci, dorosłych i osób starszych) nadal korzystają z europejskich funduszy strukturalnych i inwestycyjnych. Wiele dzieci z niepełnosprawnościami zostało przeniesionych do mniejszych placówek mieszkalnych, zamiast wracać do rodzin lub zapewnić im inne formy opieki rodzinnej. W ramach europejskich funduszy strukturalnych i inwestycyjnych nie ma wystarczających inwestycji na pomoc osobistą i dostępne mieszkania. W większości państw członkowskich, w których *priorytetem jest przejście od opieki instytucjonalnej do opieki środowiskowej*, osoby niepełnosprawne zostały przeniesione z dużych do mniejszych instytucji (podając różne nazwy). Komisja powinna wykorzystać drugi przegląd UE przeprowadzony przez Komitet ONZ ds. Praw Osób Niepełnosprawnych, który odbędzie się w 2022 r., jako okazję do wyciągnięcia wniosków z okresu programowania 2014–2020.

Środki naprawcze i postępowania w sprawie uchybienia zobowiązaniom państwa członkowskiego

Uwagi organizacji społeczeństwa obywatelskiego

64. ENIL stwierdził, że postępowanie w sprawie uchybienia zobowiązaniom państwa członkowskiego przeciwko Austrii i Polsce (a także postępowanie przeciwko Rumunii z poprzedniego roku) toczy się od ponad roku. Komisja poinformowała ENIL, że zamierza zamknąć wszystkie trzy postępowania. ENIL podniosła, że Komisja opiera się wyłącznie na poglądach władz krajowych. Nie prosiła na przykład o opinie polskich czy austriackich rzeczników praw obywatelskich. ENIL skonsultował się z polskim Rzecznikiem Praw Obywatelskich w sprawie skargi w sprawie uchybienia zobowiązaniom państwa członkowskiego dotyczącej Polski. Według ENIL polski Rzecznik Praw Obywatelskich wyraził zaniepokojenie procesem deinstytucjonalizacji w Polsce i jego zgodności z normami praw człowieka. Według ENIL polski Rzecznik Praw Obywatelskich jest w stanie ocenić, czy działania finansowane przez UE osłabiają postęp w kierunku deinstytucjonalizacji.

65. ENIL powiedział, że do tej pory Komisja nie stwierdziła naruszenia prawa UE ani nie zastosowała żadnych innych sankcji w związku z działaniami finansowanymi z europejskich funduszy strukturalnych i inwestycyjnych związanymi z instytucjami na rzecz osób niepełnosprawnych i osób starszych.

[1] Zob. na przykład: Sąd Pierwszej Instancji: sprawa C-335/11 i C-337/11, *HK Danmark przeciwko Dansk almennyttigt Boligselskab i HK Danmark przeciwko Dansk Arbejdsgiverforening*, wyrok z dnia 11 kwietnia 2013 r., pkt 30 <https://curia.europa.eu/juris/liste.jsf?num=C-335/11&language=EN> [Link]; oraz

C-363/12, *Z. przeciwko A departament rządowy, Zarząd szkoły społecznej*, wyrok z dnia 18 marca 2014 r., pkt 73 <https://curia.europa.eu/juris/liste.jsf?language=en&num=C-363/12> [Link]

[2] Decyzja Rady z dnia 26 listopada 2009 r. w sprawie zawarcia przez Wspólnotę Europejską Konwencji Narodów Zjednoczonych o prawach osób niepełnosprawnych

<https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX%3A32010D0048> [Link]

[3] Biuro Wysokiego Komisarza ONZ ds. Praw Człowieka określiło deinstytucjonalizacja jako *proces, który przewiduje zmianę warunków życia dla osób niepełnosprawnych, z instytucjonalnych i innych segregacji do systemu umożliwiającego partycypację społeczną, w którym usługi są świadczone w społeczności zgodnie z indywidualną wolą i preferencjami*". Zob.: Zgromadzenie Ogólne Organizacji Narodów Zjednoczonych (2014), Badanie tematyczne na temat prawa osób niepełnosprawnych do samodzielnego życia i włączenia do społeczności: sprawozdanie Biura Wysokiego Komisarza Narodów Zjednoczonych ds. Praw Człowieka, A/HRC/28/37, pkt 25.

[4]

<https://www.un.org/development/desa/disabilities/convention-on-the-rights-of-persons-with-disabilities/committee-on> [Link]

[5] Komentarz ogólny nr 5 z dnia 27 października 2017 r., pkt 15 i 15 lit. e):

<https://digitallibrary.un.org/record/1311739?ln=en> [Link]

[6] Uwagi końcowe do wstępnego sprawozdania Unii Europejskiej z dnia 2 października 2015 r., pkt 51: <https://digitallibrary.un.org/record/812354?ln=en> [Link]

[7] Rozporządzenie (UE) 2021/1060 ustanawiające wspólne przepisy dotyczące Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego, Europejskiego Funduszu Społecznego Plus, Funduszu Spójności, Funduszu na rzecz Sprawiedliwej Transformacji oraz Europejskiego Funduszu Morskiego, Rybackiego i Akwakultury oraz przepisy finansowe na potrzeby tych funduszy oraz na potrzeby Funduszu Azylu, Migracji i Integracji, Funduszu Bezpieczeństwa Wewnętrznego oraz Instrumentu Wsparcia Finansowego na rzecz Zarządzania Granicami i Polityki Wizowej <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX%3A32021R1060> [Link]

[8] Rozporządzenie (UE) nr 1303/2013 ustanawiające wspólne przepisy dotyczące Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego, Europejskiego Funduszu Społecznego, Funduszu Spójności, Europejskiego Funduszu Rolnego na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich oraz Europejskiego Funduszu Morskiego i Rybackiego oraz ustanawiające przepisy ogólne dotyczące Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego, Europejskiego Funduszu Społecznego, Funduszu Spójności oraz Europejskiego Funduszu Morskiego i Rybackiego <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=celex%3A32013R1303> [Link]

[9] Preambuła, motyw 13 rozporządzenia 1303/2013 oraz preambuła, motyw 6 i art. 9 ust. 3 rozporządzenia 2021/1060.

[10] Sprawa 417/2018/JN i 1233/2020/MMO.

[11] Agencja Praw Podstawowych Unii Europejskiej oceniła wykorzystanie europejskich

funduszy strukturalnych i inwestycyjnych przez państwa członkowskie do budowy i renowacji placówek opieki instytucjonalnej:

https://fra.europa.eu/sites/default/files/fra_uploads/fra-2017-independent-living-part-ii-funding-budgeting_en.pdf
[Link]

[12]

<https://spcommreports.ohchr.org/TMResultsBase/DownloadPublicCommunicationFile?gId=25267>
[Link]

[13] Ich odpowiedzi można znaleźć pod adresem:

<https://www.ombudsman.europa.eu/en/doc/correspondence/en/155220> [Link]

[14] Państwa członkowskie są zobowiązane do wyznaczenia komitetów monitorujących w celu sprawdzenia, czy programy operacyjne, które wykorzystują europejskie fundusze strukturalne i inwestycyjne, są prawidłowo wdrażane. Komitetom przewodniczy krajowa instytucja zarządzająca, w skład której wchodzi partnerzy regionalni, gospodarczy i społeczny. Komisja Europejska pełni rolę doradczą w Komitecie.

[15] Rzecznicy praw obywatelskich z Austrii, Kraju Basków, Belgii, Republiki Czeskiej, Chorwacji, Danii, Estonii, Finlandii, Francji, Islandii, Łotwy, Malty, Portugalii, Rumunii, Słowenii, Hiszpanii, Szwecji i Trento we Włoszech odpowiedzieli. Ich odpowiedzi można znaleźć na stronie: <https://www.ombudsman.europa.eu/en/doc/correspondence/en/155220> [Link]

[16] Warunki podstawowe są określone w rozporządzeniu 2021/1060: „Horyzontalne warunki podstawowe”: Państwa członkowskie powinny dysponować krajowymi ramami wdrażania Konwencji ONZ o prawach osób niepełnosprawnych, w tym celami o wymiernych celach, mechanizmami gromadzenia i monitorowania danych oraz ustaleniami w celu zapewnienia, aby ich polityki, przepisy i normy dotyczące praw osób niepełnosprawnych i osób starszych były odpowiednio odzwierciedlone w przygotowywaniu i wdrażaniu programów otrzymujących fundusze ESI. Jeżeli taki warunek podstawowy nie zostanie spełniony, wniosek nie kwalifikuje się do finansowania.

„Tematyczne warunki podstawowe”: (i) Aby kwalifikować się do finansowania integracji zmarginalizowanych społeczności, państwa członkowskie muszą dysponować krajowymi strategicznymi ramami polityki na rzecz włączenia społecznego i ograniczania ubóstwa, które zawierają środki promujące przejście od opieki instytucjonalnej do opieki opartej na społecznościach lokalnych. (II) Aby kwalifikować się do finansowania równego dostępu do opieki zdrowotnej, państwa członkowskie muszą dysponować krajowymi lub regionalnymi ramami polityki strategicznej w dziedzinie zdrowia, które zawierają środki mające na celu promowanie usług lokalnych.

[17] Program finansowania w sytuacjach nadzwyczajnych ustanowiony w ramach europejskich funduszy strukturalnych i inwestycyjnych:

https://ec.europa.eu/regional_policy/en/information/publications/factsheets/2020/coronavirus-response-investment-i
[Link]

[18] Preambuła motywu 13 i art. 21–24 rozporządzenia 2021/1060 . „*Każdy program określa strategię wkładu programu w realizację celów polityki (...) składa się z jednego lub większej liczby priorytetów (...).*”

[19] Preambuła, motyw 18 i art. 10–14 rozporządzenia 2021/1060. „ *Umowa o partnerstwie powinna być zwięzłym i strategicznym dokumentem kierującym negocjacjami między Komisją a danym państwem członkowskim w sprawie opracowywania programów (...).*”

[20] Preambuła, motyw 55 rozporządzenia 2021/1060.

[21] <https://ec.europa.eu/social/main.jsp?catId=1484> [Link]

[22] Istnieją dwa zestawy wytycznych dla pracowników Komisji dotyczących deinstytucjonalizacji. Pierwszy z nich zawiera ogólne porady dotyczące stosowania *warunków wstępnych* , w tym warunków dotyczących deinstytucjonalizacji:
https://ec.europa.eu/regional_policy/sources/docgener/informat/2014/eac_guidance_esif_part2_en.pdf [Link]. Drugie wytyczne skupiają się na sposobach „operacji” deinstytucjonalizacji za pośrednictwem funduszy. Określono w nim przykłady działań, które mają być finansowane z EFS i EFRR, takie jak opracowanie strategii deinstytucjonalizacji i dostosowanie infrastruktury do świadczenia usług lokalnych:
https://ec.europa.eu/regional_policy/sources/docgener/informat/2014/guidance_deinstitutionalisation.pdf [Link].

[23] W listopadzie 2019 r. europejska grupa ekspertów ds. przejścia od opieki instytucjonalnej do opieki środowiskowej opracowała wyczerpujący dokument: [lista kontrolna w celu zapewnienia, aby środki finansowane przez UE przyczyniały się do samodzielnego życia poprzez rozwijanie i zapewnianie dostępu do usług rodzinnych i lokalnych](#). [Link]

[24] Artykuł 23 rozporządzenia 2021/1060

[25] Objęte rozporządzeniem 1303/2013

[26] Rozporządzenie nr 1303/2013 – ogólne warunki wstępne 3.

[27] Rozporządzenie 1303/2013 – tematyczne warunki wstępne 9.1.

[28] Dostępne na stronie https://ec.europa.eu/regional_policy/en/atlas/programmes [Link]

[29] Objęte rozporządzeniem 2021/1060

[30] Artykuł 15 ust. 4 rozporządzenia 2021/1060.

[31] Załącznik III do wytycznych w sprawie zapewnienia poszanowania Karty praw podstawowych Unii Europejskiej przy wdrażaniu europejskich funduszy strukturalnych i

inwestycyjnych:

[https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX%3A52016XC0723\(01\)](https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX%3A52016XC0723(01)) [Link]

[32] OI/8/2014/AN <https://www.ombudsman.europa.eu/en/decision/en/59836> [Link]

[33] załącznik IV pkt 4.4 i 4.6 do rozporządzenia 2021/1060: „Strategiczne ramy polityki w zakresie opieki zdrowotnej i długoterminowej” oraz „Krajowe strategiczne ramy polityki na rzecz włączenia społecznego i ograniczania ubóstwa”

[34] Zobacz pkt 13 jego decyzji.

[35] Specjalny sprawozdawca ONZ ds. praw osób niepełnosprawnych zauważył, po wizycie w Komisji Europejskiej (i innych instytucjach UE) w marcu 2022 r., że „*przepis dotyczący równości/niedyskryminacji w Konwencji o prawach osób niepełnosprawnych (a nawet w Karcie praw osób niepełnosprawnych) nie podlega »postępowej realizacji«*”.

<https://www.ohchr.org/en/press-releases/2022/03/un-expert-hails-eu-commitment-disability-rights> [Link]

[36] Uwaga ogólna nr 5, 27 października 2017 r., pkt 49:

<https://digitallibrary.un.org/record/1311739?ln=en> [Link]

[37] Artykuł 33 ust. 2 Konwencji ONZ o prawach osób niepełnosprawnych wymaga, aby państwa-strony ustanowiły ramy w celu promowania, ochrony i monitorowania wdrażania konwencji.

[38] Zgodnie z art. 38-40 rozporządzenia 2021/1060 Komisja uczestniczy w tych komitetach w charakterze doradczym.

[39] W 2019 r. Komisja otrzymała również skargę w sprawie uchybienia zobowiązaniom państwa członkowskiego przeciwko Rumunii w tej samej sprawie.

[40] Artykuł 5 Konwencji o prawach osób niepełnosprawnych.

[41] Artykuł 21 Karty.

[42] Artykuł 19 Konwencji o prawach osób niepełnosprawnych stanowi, że strony powinny podjąć środki w celu zapewnienia osobom niepełnosprawnym prawa do samodzielnego życia i włączenia do społeczności.

[43] Artykuł 26 Karty przewiduje prawo osób niepełnosprawnych do korzystania z wszelkich środków zapewniających ich niezależność, integrację społeczną i zawodową oraz udział w życiu społeczności.

[44] Preambuła, motyw 55, rozporządzenie 2021/1060 oraz motyw 12 i art. 6 rozporządzenia 1303/2013.

[45] Artykuł 9 rozporządzenia 2021/1060.

[46] Baza danych Organu Traktatu ONZ, dostępna pod adresem:

https://tbinternet.ohchr.org/_layouts/15/treatybodyexternal/TBSearch.aspx?Lang=en&TreatyID=4&DocTypeID=5
[Link]

[47] Komisja może wydać uzasadnioną opinię i zawiesić płatności, *pod warunkiem że istnieje wystarczająco bezpośredni związek między kwestią poruszoną w uzasadnionej opinii a odnośnymi wydatkami, aby zagrozić jej legalności i prawidłowości*". Preambuła motyw 70 rozporządzenia 2021/1060

[48] Komunikat Komisji, Prawo UE: lepsze wyniki dzięki lepszemu stosowaniu:
https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=uriserv%3AOJ.C_.2017.018.01.0010.01.ENG
[Link]

[49] Ibidem, pkt 2.

[50] OI/8/2014/AN <https://www.ombudsman.europa.eu/en/decision/en/59836> [Link]

[51] Sprawa 1233/2019/MMO: <https://www.ombudsman.europa.eu/en/case/en/55112> [Link]

[52] CRPD/C/HUN/IR/1, 17 września 2020 r. pod adresem: <https://bit.ly/3elqo31>

[53] Zgodnie z rozporządzeniem 2021/1060. Na przykład przerwanie terminu płatności (art. 96) lub zawieszenie płatności (art. 97).

[54] Rzecznik Praw Obywatelskich Austrii, Kraju Basków, Czech, Estonii, Łotwy, Słowenii

[55] Rzecznik Praw Obywatelskich Austrii, Chorwacji, Republiki Czeskiej, Estonii i Słowenii

[56] Dania, Estonia, Finlandia, Malta, Portugalia,

[57] Austria, Kraj Basków, Czechy, Chorwacja, Rumunia, Słowenia, Hiszpania, Szwecja

[58] ENIL odniósł się do opinii prawnej, która była przedmiotem wcześniejszej skargi do Rzecznika Praw Obywatelskich (417/2018/JN):
<https://www.ombudsman.europa.eu/en/case/en/52034> [Link]